

הַמְקוֹם, שֶׁנֶאֱמַר (במדבר לב, כב): "וְהִיִּיתֶם נְקִיִּים מִה' וּמִיִּשְׂרָאֵל", וְאֹמַר (משלי ג, ד): "וּמִצָּא חֵן וְשֶׁבֶל טוֹב פְּעִינִי אֱלֹהִים וְאָדָם":

משנה ג

שֶׁל בֵּית רַבִּן גַּמְלִיאֵל - השליח שהביא את השקלים של בית רבן גמליאל, הִיָּה נְכֻסֵּם וְשֶׁקְלוֹ בֵּין אֲצָבָעוֹתָיו, וְזוֹרְקוֹ לְפָנָי הַתּוֹרֵם שִׁיכְנִסִּיהוּ לְתוֹךְ הַקּוּפָה, וְהַתּוֹרֵם מִתְפֹּנֵן וְדוֹחֵפוֹ לְקִפְּהָ כְּדִי שִׁיְהִיָּה שֶׁקְלוֹ בְּתֵרוֹמַת הַלְשָׁכָה וַיִּבְיֵאוּ מִמֶּנּוּ קֶרֶבְנֹת צִיְבוֹר, וְלֹא יִשְׁתִּייר בַּלְשָׁכָה.

אֵין הַתּוֹרֵם תּוֹרֵם אֶת הַלְשָׁכָה, עַד שֶׁיֵּאמַר לָהֶם - לְשׁוֹמְרֵי הָעוֹמְדִים בַּחוּץ: אֲתָרֵם? וְהֵן אוֹמְרִים לוֹ: תָּרֵם, תָּרֵם, תָּרֵם! - שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים:

משנה ד

תָּרֵם אֶת הַתּוֹרֵם הַרְאֵשׁוֹנָה בְּפֶרוֹס הַפֶּסַח, וּמְחַפָּה בְּקִטְבְּלָאוֹת - מכסה את כל השקלים הנשארים בלשכה לאחר התרומה בכסויים של עור, כדי שיתנו עליהם את השקלים שיבואו לאחר הפסח, ויתרום מהם בפרוס העצרת. ושוב תורם את התרומה הַשְּׁנִיָּה בְּפֶרוֹס הָעֲצֵרֶת וּמְחַפָּה בְּקִטְבְּלָאוֹת שֶׁעֲלֵיהֶם יִתְּנוּ אֶת הַשֶּׁקְלִים הַבָּאִים לְאַחַר הָעֲצֵרֶת מִהַמְדִּינֹת הַרְחוֹקוֹת. וּלְבִסּוֹף תּוֹרֵם אֶת הַתּוֹרֵם הַשְּׁלִישִׁית בְּפֶרוֹס הַחֵג וְלֹא הִיָּה מְחַפָּה עוֹד, שֶׁאֵין עוֹד תְּרוּמָה אַחֲרֶיהָ. וְלִמָּה הִיָּה מְחַפָּה אַחֲרֵי הַתּוֹרֵם הַרְאֵשׁוֹנָה וְהַשְּׁנִיָּיָה? שֶׁשָּׂמָא יִשְׁכַּח וַיִּתְּרֵם מִן הַדְּבָר הַתְּרוּם.

תָּרֵם אֶת הַרְאֵשׁוֹנָה בְּפֶרוֹס הַפֶּסַח לְשֵׁם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שהרי בני ארץ ישראל הביאו את שקליהם עד פרוס הפסח, וְשִׁנְיָה בְּפֶרוֹס הָעֲצֵרֶת לְשׁוֹם כְּרִפִּים הַמְּקַפֵּין לָהּ - לשם המקומות הסמוכים

ל[. אין מקיפין בבועי [חולין מן]. ומ"מ בכל פעם ופעם היו תורמין על שם כל ישראל, על הגבוי ועל העתיד לגבות. ולא הזכיר התנא חלוקי מקומות הללו אלא להודיעך שתקנו שלשה פרקים

ר' עובדיה מברטנורא

ג וזורקו לפני התורם. מתכוונים היו שיפלו שקליהם לתוך הקופה ויקנו מהם קרבנות צבור. ולא יהיו משירי הלשכה: שלש פעמים. על כל פעם ופעם היה אומר אתרום והם אומרים לו תרום. וכן דרך לשון חכמים להיות משולש.

ודוגמתו מצינו בעומר, מגל זו מגל זו, אקצור אקצור אקצור. וכן חלוץ הנעל חלוץ הנעל חלוץ הנעל ג' פעמים: ד תרם את הראשונה ומוחפה בקטבלאות. תרומה ראשונה שהיתה בפרוס הפסח. לאחר שתרם אותה היה מכסה כל השקלים הנשארים בלשכה בקטבלאות דהיינו עור שלוק,

כדי שיתנו עליו השקלים שיביאו ממדינות שסביב ארץ ישראל שלא יכלו להביא קודם הפסח, ומביאים מפסח ועד עצרת ונותנים אותם על גבי הקטבלא כדי שיתרום מהן בפרוס העצרת ולא יתרום מן הדבר שתרום כבר בפרוס הפסח. ואחר שתרום בפרוס העצרת חזר וכסה כל המעות שבלשכה בקטבלאות, ונתנין עליהם כל השקלים המביאים מבבל וממדי ומן המדינות הרחוקות, ותורמין מהן בפרוס החג. ועוד לא היה מחפה, שאין עוד תרומה אחריה: הראשונה לשם ארץ ישראל. שהם שלחו שקליהם תחלה, שהאחרים עדיין לא הביאו: לשם הכרכים המוקפים. הסמוכים. כמו עמון ומואב וכיוצא בהן. ודוגמתו לתרום שלא מן המוקף [גיטין

ר' עובדיה מברטנורא
אלו לפי שאז יתקבצו כל שקלי
ישראל: ד א התרומה מה
היו עושין בה. מה שנתנו לתוך
הקופות מה עושין בהן: וכל
קרבות הצבור. לאתויי
קטורת: ספיחים. תבואה
העולה מאליה ממה שנשר
בקציר. ונותנים שכר לשומרים
שלא ילקטום עניים בשביעית,
ומביאים מהם עומר בפסח
ושתי הלחם בעצרת, שאינם
באים אלא מן החדש ומן
הארץ. ונותנים שכרם מן
התרומה, דצורך קרבן כקרבן
דמי: שומר חנם. ואע"ג דקנה
אותם מן ההפקר כששמרם
חנם והביאם והרי הן שלו, רבי
יוסי סבר דקרבן יחיד משתנה
לקרבן צבור: אף אתה אומר
כו'. כלומר אי אתה מודה
שאינן באין אלא משל צבור,
ואם שמרם חנם והביאם וזכה
בהם נמצא שאינם באין משל
צבור, דסברי רבנן קרבן יחיד
אינו משתנה לשל צבור. והלכה
כחכמים: ב פרה אדומה

לארץ ישראל, כגון עמון ומואב, וְהַשְׁלִישִׁית בפרוס
החג לְשׁוּם בְּכָל וְלְשׁוּם מְדֵי וְלְשׁוּם מְדֵינֹת
הַרְחֻקוֹת¹⁸:

פרק רביעי

מה היו עושים בתרומת הלשכה

משנה א

הַתְּרוּמָה - תרומת הלשכה, דהיינו השקלים שניתנו
בקופות, מָה הָיוּ עוֹשִׂין בָּהּ? לֹקְחִין בָּהּ - קונים
בה קרבנות תְּמִידִין של הבוקר ושל בין הערביים
וּמוֹסְפִין של שבת, ראש חודש ומועד, וְנִסְפִיָּהם של
תמידין ומוספין, הַעֹמֵר הבא מן השעורים בששה
עשר בניסן וּשְׁתֵי הַלֶּחֶם הבאים בחג השבועות,
וְלֶחֶם הַפָּנִים - שתיים עשרה חלות הבאות בכל
שבת, וְכָל קִרְבָּנוֹת הַצִּבּוֹר.

שׁוֹמְרֵי סְפִיחִים בְּשִׁבְעֵית - גידולים שגדלו
מאליהם בשנת השמיטה, והיו בית הדין שוכרים
שומרים לשומרם שלא ילקטום העניים, כדי שיוכלו
להקריב מהם לקרבן העומר ולשתי הלחם, הרי אלו
נוֹטְלִין שְׂכָרָן מִתְּרוּמַת הַלְּשָׁכָה - שכיון ששמירת
הספיחים היא לצורך קרבן, צורך הקרבן נחשב

כקרבן. רבי יוסי אומר: אף הַרוֹצֵה מִתְּנֵדָב לשמור על הספיחים כשׁוֹמֵר
חָנֵם. אָמְרוּ לוֹ חכמים לרבי יוסי: אַף אֶתְּהָ אֹמֵר - אף אתה מודה שְׁאִינֶן
בְּאֵין אֶלָּא מִשְׁלַ צִּבּוֹר ואם יתנדב אדם לשמור בחינם על הספיחים הללו, הרי
זוכה בהם מן ההפקר, ונמצא שאין העומר ושתי הלחם באים משל ציבור¹⁹:

ביאורים והרחבות

18. ומכל מקום בכל פעם ופעם היו תורמים על שם כל ישראל, על הגבוי ועל העתיד לגבות.
כך שבפעם הראשונה אמר "הרי זו מארץ ישראל על כל ישראל", וכן בשנייה ובשלישית אמר
"על כל ישראל". ובא התנא להשמיענו שתיקנו לתרום את הלשכה בשלושה פרקים אלו, לפי
שאז יתקבצו כל שקלי ישראל.

19. בגמרא בבבא מציעא (ק"ח, א) סבר רבה לומר שטעם מחלוקתם של חכמים ורבי יוסי היא
משום הבטה בהפקר, האם היא קונה או לא. אך למסקנה (דברי רבא) לכו"ע הבטה בהפקר
קונה, אלא שחכמים חששו שמא השומר לא ימסרם לציבור יפה יפה (לא ימסרם בלב שלם

ר' עובדיה מברטנורא

ושעיר המשתלח. לעזאזל:
ולשון של זהורית. שני תולעת
שמשליכין אל תוך שריפת
הפרה. וה"ה לעץ ארז ואזוב,
אלא נקט לשון של זהורית לבד
לחלק בין לשון של זהורית זה
ללשון של זהורית של שעיר
המשתלח: באין מתרומת
הלשכה. אף על גב דפרה אינה
נשחטת בעזרה באה מתרומת
הלשכה, דחטאת קרייה
רחמנא. ושעיר המשתלח, לפי
שצריך ליקח שני שעירים ואין
ידוע על איזה מהם יעלה הגורל
לה: כבש פרה. שהיו עושים
שני גשרים זה ע"ג זה מפני
קבר התהום מהר הבית להר
המשחה ועליהן היו מוציאים את
הפרה: וכבש [שעיר]. שהיו
עושין כמין גשר עד חוץ לעיר,
ועליו היה הולך המשלח את
השעיר, מפני הבבליים שהיו
תולשים שערו ואומרים לו טול
וצא שלא תשהה עונותינו:
ולשון שבין קרניו. לידע אם
הלבין ונתכפרו עונותיהן של
ישראל. והני אינם צורך קרבן
לפיכך אינן באין מתרומה
שהופרשה לשם קרבנות אלא
ממה שנשתייר בלשכה אחר

משנה ב

פְּרָה אדומה וְשֵׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח לעזאזל ביום
הכיפורים וְלִשׁוֹן שֶׁל זְהוּרִית - חוט תולעת השני
שמשליכים אל תוך שריפת הפרה האדומה, והוא
הדין לארז ולאזוב - בְּאֵין מִתְּרוּמַת הַלְּשָׁכָה.

כֶּבֶשׂ פְּרָה - גשר משופע שעשו מהר הבית להר
המשחה, שעליו היו מוציאים את הפרה האדומה,
וְכֶבֶשׂ שֵׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח שעשו מהעזרה עד לחוץ
לעיר, ועליו הוציאו את השעיר המשתלח, וְלִשׁוֹן שֶׁל
זְהוּרִית שֶׁבֵּין קַרְנָיו של השעיר, וְאִמַּת הַמִּיִּם
שהיתה עוברת בעזרה, אם צריך כסף כדי לתקנה,
וְחֹמַת הָעִיר וּמַגְדְּלוֹתֶיהָ, וְכָל צְרִיבֵי הָעִיר -
בְּאֵין מִשְׁיָרֵי הַלְּשָׁכָה מהכסף שנותר בלשכה
לאחר שנתרמו התרומות לתוך הקופות.

אָבָא שָׂאוּל אוֹמֵר: כֶּבֶשׂ פְּרָה - פְּהֵינִים גְּדוֹלִים
עוֹשִׂין אוֹתוֹ מוֹשֵׁל עֲצָמוֹן - מכספם:

משנה ג

מוֹתֵר שִׁירֵי הַלְּשָׁכָה - השקלים שנשתיירו בלשכה
לאחר שנעשו בהם הצרכים שנמנו במשנה הקודמת,
מָה הָיוּ עוֹשִׂין בָּהֶן? לֹקְחִין בָּהֶן יַיִנוֹת, שְׂמָנִים
וְסִלְתוֹת ומוכרים אותם למי שצריך יין לנסכים
ושמנים למנחות, וְהַשְּׂכָר - הרווח לְהַקְדֵּשׁ, דְּבָרֵי
רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵין

הפרשת התרומות: ואמת המים. העוברת בעזרה, אם צריכה תקון: וכל צרכי העיר. לחפור בורות
שיחין ומערות ותקון רחובותיה ושווקיה ושמירת העיר: אבא שאול אומר כו'. ואין הלכה כאבא
שאול: ג מותר שיירי הלשכה. מה שנשאר אחר שנעשה מהן תקון צרכי העיר: לוקחים מהן
יינות שמנים וסלתות. ומוכרים אותן למי שצריך יין לנסכים ושמנים וסלתות למנחות: אין

ביאורים והרחבות

לציבור, ואם כן אין להקריבם בקרבנות (ציבור), ולכן נותנים לו שכר, ורבי יוסי סבר שלא חוששים
שנא לא ימסרם לציבור יפה יפה. ולא יכא דאמרי בשם רבא, לכו"ע הבטה בהפקר אינה קונה,
אלא שכאן חששו חכמים לבעלי זרועות, בריונים, שיטלו את הספיחים בכח. ולכן תיקנו
חכמים לתת לשומר ארבעה זוזים, שעל ידי שההקדש ישלם שכר שמירה, יתפרסם הדבר
והספיחים הם צורך קרבן, ולא יקחום הבריונים. ורבי יוסי סבר שלא תיקנו.